

Outi Alanko-Kahiluoto vihr

Kirjallinen kysymys kaivostoimintaa koskevien epäkohtien ja kaivoslain uudistamistarpeiden selvittämisestä sekä kaivostoiminnan ympäristöhaittoihin puuttumisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Suomi on yksi harvoista maista maailmassa, jonka 1700-luvulta peräisin oleva valtausjärjestelmä antaa mineraaliesiintymän omistusoikeuden löytäjälle. Tämän periaatteen mukaan se, joka ensiksi ehtii, saa pitää. Käytännössä Suomi jakaa uusiutumattomia luonnonvarojaan ilmaiseksi ulkomaisille kaivosyhtiöille.

Kaivostoiminta tuottaa valtiolle välillisiä tuloja palkatun työvoiman maksamina veroina, mutta se on vain murto-osa mineraaliesiintymien arvosta. Kaivosyhtiöt tulouttavat valtavat voitot ulkomaille, kun taas ympäristöhaitat jäävät veronmaksajien hoidettaviksi.

Kaivoslakia tulisikin muuttaa siten, että lähtökohtana olisi Suomen valtion omistus maamme mineraalilöytöihin. Tällöin valtio voisi kohtuullista korvausta vastaan myöntää vastuullisesti toimiville kaivosyhtiöille oikeuden hyödyntää Suomen luonnonvaroja. Kaivosyhtiöt maksaisivat tuotoistaan rojalteja ja/tai kaivosveroa sijaintikunnalle ja/tai valtiolle. Tällöin kaivostoiminta hyödyttäisi myös paikallisia asukkaita ja yhteiskuntaa.

Kaivoksilla on aina ympäristövaikutuksia. Suomen kaivoslain ikivanha valtausperiaate koskee edelleen jopa luonnonsuojelualueita, vaikka kaivosyhtiöt ovat monin paikoin jättäneet jälkeensä mittavia ympäristötuhoja. Kunnan asukkailla ei ole veto-oikeutta päättää, voidaanko kunnan alueelle perustaa uutta kaivosta, vaikka kaivos uhkasi alueen luontoa, elinkeinoja tai alkuperäiskansojen oikeuksia.

Kaivosten perustamisessa on otettava huomioon yhteiskunnan kokonaisuus, mikä voi tapahtua vain punnitsemalla huolellisesti kaivostoiminnan hyödyt ja haitat ihmisille ja luonnolle. Ongelmana on se, ettei nykyinen kaivoslainsäädäntö anna riittäviä edellytyksiä demokraattisen päätöksenteon turvaamiseksi, kaivostoiminnan ympäristövaikutusten minimoimiseksi eikä kaivostoiminnan taloudellisen tuoton jakamiseksi oikeudenmukaisella, suomalaisia hyödyttävällä tavalla.

Kaivostoiminnasta johtuvien ympäristövahinkojen ja kaivostoiminnan jälkihoitoon liittyvien kulojen pitäisi yksiselitteisesti kuulua kaivosyhtiölle. Huolimatta kaivoslain uudistamisesta vuonna 2011 kaivostoiminnan aiheuttamat ympäristötuhot jäävät kuitenkin edelleen veromaksajan kontolle. Tilannetta ei voida pitää yhteiskunnallisesti, taloudellisesti eikä ekologisesti kestäväenä ja oikeudenmukaisena.

Kirjallinen kysymys KK 555/2018 vp

Kaivoslain uudistamisen lisäksi tarvitaan lisäresursseja ympäristöaluehallinnon valvontaan sekä sen selvittämistä, edellyttääkö kaivostoiminnan ympäristöhaittojen ehkäisy myös ympäristöririkoksia koskevan lainsäädännön tarkistamista ja kiristämistä.

Huolta aiheuttaa myös EU:n ja Kanadan välinen CETA-sopimus, jonka odotetaan haittaavan kansallisen lainsäädännön, ml. kaivos- ja ympäristölainsäädäntö, kehittämistä. Äänestäessään CETA-sopimuksesta eduskunta edellytti, että hallituksen tulee käynnistää välittömästi kaivoslain uudistamisen arviointi ja tuoda tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.

Sipilän hallitus tilasi kuitenkin selvityksen kaivoslain muutostarpeista yksityiseltä asianajotoimistolta, joka on avustanut kaivosyhtiöitä kiistanalaisissa kaivoshankkeissa (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Sivut/KK_375+2018.aspx). Tarkasteltuaan kaivoslakia kaivosyhtiöiden näkökulmasta selvittäjä totesi, ettei tarvetta kaivoslain uudistamiselle ole.

Hallituksen päätöstä selvityttää kaivoslain uudistamistarve alan lobbarilla on julkisesti kritisoitu, ja asianajotoimistoa on julkisessa keskustelussa pidetty perustellusti jäävinä selvityksen tekemiseen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko hallitus valmis tilaamaan kaivoslain sekä muun lainsäädännön päivittämistarpeista uuden, puolueettoman selvityksen, jossa huomioidaan myös lainsäädännön uudistamistarpeet luonnonsuojelun, ympäristövahinkojen ennaltaehkäisyn ja yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta;

onko hallitus valmis selvittämään kaivosveron käyttöönottoa Suomessa ja

onko hallitus valmis käynnistämään selvityksen kaivostoiminnan haittojen ehkäisystä ympäristöririkoksia koskevan lainsäädännön ja sen valvonnan osalta?

Helsingissä 7.1.2019

Outi Alanko-Kahiluoto vihr